

UTVÄRDERING AV
MENTORSVERKSAMHETEN

NÄKTERGALEN 2020–2021

Ann Liss
Tanja Christensson

Rapport i
korthet

Föreliggande utvärderingsrapport fångar erfarenheter från mentorsverksamheten Näktergalens första år vid Högskolan Väst. Målet med verksamheten är att skapa förutsättningar för studerande vid högskolan att engagera sig i civilsamhället, genom att de möter och lär känna ett barn.

Mentorerna har under verksamhetens första år tagit sig an tolv elever från den närliggande grundskolan Kronan, med verksamhet från förskoleklass till årskurs 6. För studenternas del förväntas ett sådant arrangemang bidra till personlig mognad, professionell utveckling och samhällsengagemang. För både studenter och barn kan det, utöver att ny vänskap utvecklas, ge upphov till nya erfarenheter och kunskaper om andras livsvillkor och vardagsliv.

Verksamhetsledarnas, tillika rapportförfattarnas, erfarenheter kan sammanfattas med följande ord: inspiration, genuinitet, ansvar och ömsesidighet. Av barnen sammanfattas året som roligt och de flesta ger uttryck för att ha haft en snäll mentor som lyssnat mycket på dem, medan deras lärare ser positiva effekter på elevernas självkänsla, stolthet och tankar om framtiden. Mentorerna själva beskriver uppdraget som oersättligt, lärorikt och ansvarsfullt.

Näktergalen ingår i det internationella nätverket Nightingale som omfattar mentorsverksamheter i cirka 20 länder runt om i världen. I Sverige var Malmö universitet först ut med programmet. Carina Sild Lönroth har arbetat med verksamheten i 25 år, både vid Malmö universitet och i nationella samt internationella sammanhang. Under 2021 utnämndes hon till hedersdoktor vid lärarutbildningen på Karlstads universitet på grund av sitt engagemang.

FÖRFATTARE

Ann Liss är adjunkt i socialt arbete vid Högskolan Väst och undervisar framför allt i ämnet socialt arbete, med ett särskilt intresse för psykisk ohälsa kopplat till barn, unga och unga vuxna. Ann är sedan mars 2020 en av verksamhetsledarna för Näktergalens mentorsprogram.

Tanja Christensson är förste adjunkt i vårdvetenskap vid Högskolan Väst och undervisar framför allt i ämnet vårdvetenskap med inriktning mot psykisk ohälsa och psykiatriska sjukdomar. Tanja är sedan mars 2020 en av verksamhetsledarna för Näktergalens mentorsprogram.

Tack!

Näktergalen skapar engagemang och glädje på riktigt! Tack till mentorer, barn och vårdnadshavare för ert värdefulla deltagande. Trots att verksamheten startade mitt i en pandemi har ni lyckats! Erfarenheterna från verksamhetens första år visar att det viktigaste har varit att barn och mentorer har träffats – det är det som är styrkan med Näktergalen.

Ett stort och varmt tack även till personalen på Kronans skola, till alla hjälpsamma kollegor på Högskolan Väst samt till alla externa aktörer och sponsorer som har trott på och engagerat sig i Näktergalens verksamhet. Utan våra huvudsponsorer Trollhättans stad och Länsförsäkringar hade verksamheten inte haft de ekonomiska förutsättningar som bidragit till så mycket för mentorsparen.

Sist men inte minst vill vi sända ett stort tack till representanter från Näktergalens nationella nätverk för allt stöd vid uppstarten av verksamheten vid Högskolan Väst.

INNEHÅLL

Bakgrund & genomförande	4
Näktergalen.....	4
Högskolan Väst.....	5
Tidigare forskning.....	6
Utvärderingens genomförande.....	8
Deltagarnas berättelser	9
Mentorerna berättar.....	9
<i>Varför vill studenter bli mentorer i Näktergalen?</i>	9
<i>Mentorskapets mångfacetterade lärprocesser</i>	9
<i>Att kombinera mentorskap och studier samt pandemins påverkan</i>	11
<i>Mötet med barnen</i>	12
Barnen berättar.....	15
<i>Hur har det varit att ha en mentor?</i>	15
<i>Vad har du och din mentor gjort tillsammans?</i>	16
<i>Vem har bestämt vad ni skulle göra?</i>	16
<i>Vad var det bästa med att ha en mentor? Och vad var inte så bra?</i>	16
<i>Hur var första mötet med mentorn?</i>	17
<i>Hur har andra barn reagerat på att du har haft en mentor?</i>	17
<i>Har du och din mentor träffats lagom ofta?</i>	18
<i>Hur kändes det att säga hej då?</i>	18
<i>Barnens kännedom om sin mentors studier</i>	18
<i>Barnens tips och reflektioner</i>	18
Skolpersonalen berättar.....	20
Verksamhetsledarnas reflektioner	21
Referenser	23

BAKGRUND & GENOMFÖRANDE

Näktergalen

Inspirationen till mentorsprogrammet Näktergalen kommer från den israeliska organisationen Perach. Den startades 1974 av Roni Atar, doktorand vid Weizmann-institutet, tillsammans med professor Haim Harari och idag omfattar den 12 procent av alla studenter vid högre utbildning samt tiotusentals barn i Israel. I landet beskrivs verksamheten som ett socialt program som involverar studenter i mentorsaktiviteter för barn som behöver pedagogiskt och emotionellt stöd. Mentorn ger barnet personlig uppmärksamhet och stöd samt är en positiv förebild med ambition att hjälpa barnet att nå sin fulla potential och utveckla sin självkänsla (Perach, 2021).

Malmö högskola startade upp sin mentorsverksamhet 1997 och var därmed först i Sverige med Näktergalen. Svenska högskolor och universitet som driver programmet ingår i den nationella och internationella sammanslutningen Nightingale Mentoring Network.

Efter ett rektorsbeslut om en femårig etableringsplan startade Högskolan Väst upp sitt mentorsprogram

1 mars 2020. Verksamheten sker i samverkan med Trollhättans stad.

Näktergalens organisation består av verksamhetsledare, styrgrupp och referensgrupp. Verksamhetsledarna fattar beslut inom ramen för verksamheten och har det övergripande ansvaret för att genomföra och utveckla den. Uppdraget omfattar dokumentation, marknadsföring, kvalitetsutveckling och utvärdering. Verksamhetsledarna ansvarar även för rekrytering av studenter, matchningsarbete och handledning samt utbildning av mentorer. Styrgruppen har till uppdrag att följa verksamhetens process, resultat och kvalitetsutveckling samt att agera som ambassadörer för verksamheten och sprida information till relevanta intressenter. Referensgruppens uppdrag är att stödja verksamheten och fungera som ingång till näringslivet, myndigheter och andra relevanta aktörer.

I och med att verksamheten bygger på ett nära samarbete med grundskolor behövs organisatoriska strukturer för samverkan. Bland annat utses en kontaktperson för respektive grundskola som får i uppdrag att förankra verksamheten inom sin egen organisation.

Näktergalen vid Högskolan Väst vill skapa förutsättningar för att...

... barnen:

- utvecklar sitt identitetsskapande tillsammans med en student
- får kontakt med en extra vuxen ("någon att spegla sig emot") som studerar på Högskolan Väst
- erbjuds kunskaper och lärarika erfarenheter genom ömsesidigt utbyte med en student
- utökar sin referensram gällande möjliga yrkesval.

... mentorerna/studenterna:

- kan vara en extra vuxen i en nära relation till ett barn
- bidrar till att skapa gemensamma möjligheter och lärarika upptäckter och erfarenheter tillsammans med ett barn
- tillskansar sig ökad empati, kunskap och förståelse för människors olika livsvillkor
- får komplement till sin universitetsutbildning ("kunskaper som man inte kan läsa sig till")
- tränar på ledarskap, problemlösning och initiativförmåga
- är ambassadörer för högre utbildning
- får tillgång till ett breddat socialt nätverk med andra studenter som deltar i Näktergalen
- reflekterar över rollen som mentor och får självkänedom i förhållande till personlig och kommande professionell utveckling genom utbildning och handledning
- får ett intyg om avslutat mentorsår som är gångbart såväl nationellt som internationellt.

Målsättning med Näktergalen vid Högskolan Väst:

- att deltagarna genom kommunikativt samspel ökar sin empati, kunskap och förståelse för människors olika livsvillkor
- att barnen inspireras och motiveras till högre utbildning
- att studenterna får möjlighet att utveckla sin självkänedom i förhållande till personlig och kommande professionell utveckling.

Högskolan Väst

Högskolan Väst i Trollhättan vill med sin profil *arbetsintegrerat lärande* (AIL) erbjuda arbetslivsnära utbildningar. Tanken bakom profilen är att kunskap och utveckling bäst skapas i mötet mellan akademi och omvärld (Högskolan Väst, 2021a). Högskolans beskrivning av AIL ligger väl i linje med Näktergalens mentorsverksamhet:

Samverkan är en integrerad dimension i Högskolan Västs utbildning och forskning. Själva idén om arbetsintegrerat lärande bygger på att högskolans utbildning och forskning bedrivs i samverkan och med grundidén om en kunskapsutveckling som bedrivs tillsammans med andra.

Den goda spiralen uppstår där högskolan samverkar med externa parter runt gemen-

samma problem, och där parterna gemensamt strävar efter att få fram ”handlingsbara” resultat. Genom AIL blir högskolan en särskilt användbar, värdefull och positiv kraft i problemlösningen och samhällsförändringen, inte minst i den region där vi finns.

[...]

Förutom bevarande och utveckling av avancerade kunskaper samt studenter som är väl förberedda för ett långt yrkesliv, ska högskolesektorn göra studenterna till aktiva medborgare i demokratiska samhällen samt åstadkomma personlig mognad.

Samverkan med omgivande samhälle och AIL ger studenter vid Högskolan Väst möjlighet att utveckla dessa färdigheter genom konkret handling i ständigt nya sammanhang.

[Högskolan Väst, 2021b]

... Högskolan Väst:

- verkar för en breddad rekrytering genom studenters kontakt med grundskoleelever årskurs 1–6
  - bidrar till att AIL förkroppsligas i förhållande till civilsamhället
  - visar ett vidare samhällsengagemang i förhållande till civilsamhället
  - ökar och fördjupar samverkan med kommuner
  - ökar och fördjupar samverkan med grundskolor, andra högskolor och universitet
  - ökar och fördjupar samverkan med lokala, regionala, privata och ideella organisationer
  - bidrar till hållbar social utveckling genom att överbrygga sociala skillnader i samhället.
  - bidrar till hållbar social utveckling genom att överbrygga sociala skillnader i samhället.
- ### ...högskolan ihop med samverkande kommuner:
- bidrar till att ge unga medborgare en vidare chans att lära sig, upptäcka och skaffa nya erfarenheter
  - ökar unga medborgares intresse för högre utbildning och ger nya perspektiv på framtida yrkesval
  - bidrar till hållbar social utveckling
  - visar ett vidare samhällsengagemang i förhållande till civilsamhället
  - ökar samverkan sinsemellan
  - marknadsför kommunen som arbetsgivare gentemot studenter.

Universitet och högskolor har i uppdrag att arbeta med breddad rekrytering (Universitetskanslerämbetet, 2021). Mentorsprogrammet Näktergalen är ett sätt att göra det på, då mötet mellan studenter och barn i förlängningen kan bidra till en större mångfald inom högre utbildning. I Högskolan Västs självvärdering beskrivs Näktergalen som en del av arbetet med breddad rekrytering:

Exempel på en aktivitet är mentorprojektet Näktergalen. Projektet genomförs på en skola i ett etniskt segregerat och socioekonomiskt utsatt område. En elev i mellanstadiet får en mentor som är student vid Högskolan Väst och förhoppningen är att mötet mellan elev och mentor leder till ökad studiemotivation och väcker tankar om framtida studier.

[Högskolan Väst, 2021c]

Högskolan Väst har 28 program på grundnivå och 18 på avancerad nivå samt cirka 200 kurser. På skolan studerar 12 700 studenter och det finns 715 anställda fördelade på fyra institutioner. Det finns även sex centrumbildningar och tre vitala forskningsmiljöer: Produktionsteknik Väst, Lärande i och för det nya arbetslivet (LINA) samt Barn- och ungdomsvetenskaplig forskningsmiljö (BUV). Högskolan erbjuder utbildning på forskarnivå inom såväl produktionsteknik som arbetsintegrerat lärande. 87 procent av studenterna är etablerade på arbetsmarknaden inom ett och ett halvt år efter examen (Högskolan Väst, 2021a).

Tidigare forskning

Det finns en del internationell forskning rörande Näktergalens verksamhet, men få nationella forskningsstudier. Olika typer av utvärderingar har däremot gjorts såväl nationellt som internationellt. Nedan ges några exempel på erfarenheter hämtade från relevanta rapporter.

Forskning visar att mentorer bidrar till flera positiva förändringsprocesser hos barn och unga. I en studie av Sánchez-Aragón och Prieto-Flores (2021) studerades barns och ungas psykosociala välbefinnande i samband med ett näktergalsprojekt. Analysen visar på ett förbättrat känslomässigt välbefinnande samt minskad stress i anpassningen till en ny social verklighet. Karcher (2005) visar även på positiva förändringar av barns självkänsla samt sociala och beteendemässiga kompetens. Slutsatsen av den senare studien är att de relationella processer som mentorskapet initierar bidrar till större positiva förändringar än processerna hos barn och unga som får andra insatser.

I en annan studie (Erickson m.fl., 2009) framkom-

mer att mentorerna i Näktergalen blir kompenserande och kompletterande resurser för barnen, speciellt för dem som har brister i sina sociala resurser. De har också en positiv påverkan på barnens vilja att studera. Även DuBois och Silverthorns (2005) studie visar att mentorskapet har en positiv påverkan på barn och ungas utbildning (inte minst förmågan att slutföra gymnasiet och plugga vidare), och detsamma gäller deras vilja att arbeta extra under studietiden. Vidare visar studien på ett minskat problembeteende, exempelvis gällande gängtillhörighet, slagsmål och risktagande. Andra positiva effekter är ökat psykiskt välbefinnande i form av ökad självkänsla och livstillfredsställelse samt förbättrad hälsa i form av ökad fysisk aktivitetsnivå och vilja att använda preventivmedel.

Enligt Gelis (2015) studie uppstår flera positiva effekter efter sex månaders medverkan i Näktergalen. Exempelvis får barnen fler vänner i skolan och ökade ambitioner och förväntningar på högre utbildning, och även i den här studien förbättras deras självförtroende och självkänsla. Barnen får även bättre kännedom om kommunen de bor i, och barn med utländskt påbrå lär sig språket snabbare. Det framkommer också att deltagande i Näktergalen spelar en nyckelroll för att undvika utveckling av en oppositionell identitet – i stället bidrar deras medverkan till en motståndskraft mot detta.

Utvärderingar från lärosäten som har anammat Näktergalen visar att mentorskapet är en social investering, ger vinster på både kort och lång sikt samt bidrar till en typ av lärande som studier inte kan erbjuda. Granders (2009) beskriver att Näktergalens mentorsverksamhet erbjuder studenter som läser högre utbildning del i ett sammanhang där lärandet sker inkluderande, där gränsen mellan praktik och teori inte går att utskilja. Samma författare resonerar kring att detta kontextbaserade lärande är värdefullt för både den personliga och den professionella utvecklingen. Att lära känna och bygga en relation till ett barn bidrar till inhämtning av kunskap som studenten kan förkroppsliga i förhållande till sitt teoretiska lärande. Exempelvis kan en student som läser stadsbyggnad få insyn i hur barns miljö och livsvillkor ser ut, vilket skulle kunna vara en tillgång i hans framtida arbete med planering av bostadsområden.

År 2009 introducerades Näktergalen som ett tre-årigt projekt på åtta högskolor och universitet i Norge. Norska institutet för forskning om uppväxt, välfärd och åldrande (NOVA) fick i uppdrag att utvärdera satsningen och i utvärderingen lyfter Bakketeig m.fl. (2011) bland annat att det lärande som sker hos mentorerna är till nytta i deras framtida arbete.

Lagergren (2020) har utvärderat Näktergalens verksamhet på Malmö universitet. Författaren menar att verksamheten uppvisar alla karaktäristiska för en lärande organisation som står för respekt och nyfiken-

Trollhättan och Högskolan Väst.

het. En annan slutsats är att Näktergalens verksamhet måste genomgå ständig organisatorisk anpassning: för att möta den komplexitet som råder och säkerställa att syfte och mål uppfylls behöver verksamheten vara i ständig förändring.

Grander (2009) drar slutsatsen att studentens möjlighet att möta och bygga en relation till ett barn inte enbart ska ses som ett komplement till högre studier, eftersom mötet även bidrar till unik kunskap som inte kan erhållas på annat sätt. Författaren menar att det handlar om en kunskap som är ovärderlig när det gäller att forma framtiden samhälle. Ström (2010) lyfter framför allt fram det ömsesidiga lärande som sker hos mentor och barn och som leder till såväl ny som vidgad förståelse samt nya perspektiv. Författarens utvärdering av projektet vid Borås högskola visar också att samtliga deltagare upplevde Näktergalen mycket positivt och att mentorsverksamheten bidrar till möten som kanske aldrig hade uppstått på annat sätt.

Även Sild Lönroth (2013) lyfter fram flera positiva effekter på barn och mentorer som deltar i Näktergalen. Författaren beskriver utifrån barnperspektivet att det bästa med en mentor är att ”ha någon att prata med som lyssnar och att ha något att göra” (a.a., s. 5). Enligt författaren finns data som visar att barn tio år efter deltagande i mentorsprogrammet fortfarande pratar om att mentorn introducerade dem för nya aktiviteter och intressen. Det kan vara aktiviteter som inte var kända för eller prioriterade av deras vårdnadshavare. Bakketeig m.fl. (2011) visar att barn som deltagit i Näktergalen upplevt glädje och ett ”annat” lärande i närmiljön bortom skolans arena. Utvärderingen visar också att den kunskap de skaffat sig genom sitt delta-

gande inte bara kommit dem själva till godo, utan också gynnat deras närmaste sociala nätverk. Även barnens språkliga och sociala färdigheter förbättrades.

Rubenstein Reichs (2001) utvärdering visar att mentorsprogrammet beskrivs som mycket positivt av såväl mentorer som barn och deras vårdnadshavare, och att så mycket som 97,5 procent av deltagarna fullföljde mentorsåret.

Grander och Sild Lönroth (2011) resonerar kring mentorskap bland annat i förhållande till hållbar och integrerad samhällsutveckling. Förutom att författarna understryker vikten av det ömsesidiga lärande som Näktergalen kan erbjuda studenter och barn, menar de att barn idag behöver få tillgång till fler vuxenrelationer. De lyfter att många barn går i stora klasser med relativt få vuxna i närheten och att mentorn därför kan bli en viktig vuxen i barnets liv – en av Näktergalens grundidéer är att höja barns självkänsla, och för det behöver de bli sedda och bekräftade.

Lagergren (2020) menar att verksamheter som Näktergalen bör präglas av organisatorisk struktur och tydlighet, då det är en förutsättning för att hålla hög kvalitet och för att goda relationer ska utvecklas. Rubenstein Reich (2001) påpekar i samma anda att de organisatoriska grunderna är Näktergalens styrka, men poängterar att de också kan bli dess svaghet. Mentorsverksamheten är organiserad utifrån en väl genomtänkt struktur, med tydliga rollfördelningar hos alla inblandade, genomtänkt matchningsarbete och mentorer som är noga informerade om vilka förväntningar som ställs på deras mentorskap. Dokumentation samt utbildnings- och handledningstillfällen förväntas också ske kontinuerligt och verksamheten förutsät-

ter ett fungerande samarbete med deltagande skolor. Rubenstein Reich lyfter dessutom värdet av att mentorsprogrammet har hög status bland studenter, barn och föräldrar, vilket det enligt författarens utvärdering får av de ekonomiska medel som fördels till mentorn för att täcka omkostnaderna för mentorskapet. Men dessa framgångsfaktorer kan alltså även ses som riskfaktorer: om resurser *inte* tilldelas finns föreligger stor risk att verksamhetens legitimitet försvagas väsentligt.

Även i Nilssons (2013) utvärdering beskrivs värdet av att Näktergalen får ett brett positivt rykte. Nilsson har utvärderat tre års verksamhet i Växjö och menar att marknadsföringen har varit avgörande för dess legitimitet. Att information om verksamheten har spridits via personliga kontakter och olika mediala kanaler samt att verksamheten har haft positiva interna och externa ambassadörer har bidragit till hög status och att programmet blivit populärt bland eleverna på de samverkande skolorna.

Utvärderingens genomförande

Underlaget till denna utvärdering utgörs av olika former av dokumentation och av erfarenheter insamlade genom fokusgruppsintervjuer med studenter, enskilda intervjuer med barn samt skriftliga reflektioner från skolpersonal.

Mentorsuppdraget innefattar att lämna in månatliga rapporter till verksamhetsledarna. Där beskriver mentorerna vilka aktiviteter de har gjort tillsammans med barnen och reflekterar över upplevelser och erfarenheter. I utvärderingen ingår förutom dessa dokument också studenternas intresseanmälan till Näktergalens verksamhet, då den omfattar frågor som fångar deras motiv till och förväntningar på uppdraget.

Efter det första mentorsårets slut kallades mentorerna till en fokusgruppsintervju, vilken på grund av pandemin genomfördes digitalt. Intervjun pågick i cirka två timmar och byggde på övergripande teman med underliggande frågeställningar. Teman som lyftes var bland annat mentorskapets betydelse, mentorsårets innehåll och förväntningar samt samarbetet med relevanta aktörer.

Av de tolv barn som deltog i Näktergalen under 2020–2021 intervjuades tio stycken. De två övriga hade under vårterminen bytt skola. En mentor avbröt sitt mentorsuppdrag av personliga skäl redan på hösten, och den mentors barn önskade också berätta om sina erfarenheter. Det innebär att totalt elva barn i årskurs 2–6 intervjuades. Av dessa var fem flickor och sex pojkar. Tabell 1 visar fördelningen över årskurserna.

	Åk 2	Åk 3	Åk 4	Åk 5	Åk 6
Antal barn	2	1	2	3	3

Tabell 1. Antal deltagande barn per årskurs.

Även intervjuerna med barnen anpassades utifrån pandemin. De arrangerades av skolans kontaktpersoner och skedde digitalt i form av samtal. Under hela intervjun fanns en för barnet känd lärare eller annan skolpersonal med. Två av barnen önskade tolkstöd, vilket ombesörjdes av skolan. Intervjuerna varade i 15–30 minuter per barn och frågorna formuleras utifrån övergripande teman och följdes upp med fördjupade följdfrågor. De övergripande frågeställningarna var:

- Hur har det varit att ha en mentor?
- Vad har ni gjort tillsammans?
- Vad har varit det bästa med att ha en mentor?
- Finns det något som inte har varit bra?
- Hur känns det nu när mentorsåret är slut?

Alla intervjuer spelades in och transkriberades i sin helhet. I samband med transkriberingen skedde en avkodning och avidentifiering av namn. Situationer och händelser som bedömdes vara känsliga och skulle kunna kopplas till en specifik person valdes bort. Efter transkriberingen raderades alla inspelningar.

Skolans kontaktpersoner fick skriftliga utvärderingsfrågor av öppen karaktär:

- Vad har fungerat bra?
- Vad har fungerat mindre bra?
- Har du förslag på förbättringar?
- Beskriv din upplevelse av Näktergalens betydelse för barnen.
- Hur har det varit för dig att vara kontaktperson mellan skola och mentorer/mellan skola och vårdnadshavare/med oss verksamhetsledare?
- Finns det något annat du vill lyfta fram?

Även de lärare som haft ett deltagande barn i sin klass fick en öppen fråga att besvara:

- Vi vill gärna ta del av dina erfarenheter och reflektioner av mentorsprogrammet. Berätta fritt!

Slutligen skedde ett analysarbete av kvalitativ karaktär för att fånga olika teman.

DELTAGARNAS BERÄTTELSE

Mentorerna berättar

Varför vill studenter bli mentorer i Näktergalen?

Studenterna sökte till Näktergalen av olika anledningar, men den vanligaste var en önskan att engagera sig i något som är viktigt i samhället. Vidare uttryckte studenterna ett intresse av att få djupare kunskap om och förståelse för barns livsvillkor samt en förhoppning om att vara en bra vän att umgås med. Flera gav också uttryck för en förhoppning om ett ömsesidigt lärande och om att utveckla nya tankesätt. Nedan ges några exempel från studenternas intresseanmälningar.

Ett kunskapsutbyte, mellan mig och ett barn, ger ett livslångt lärande för oss båda, därför vill jag ge mitt engagemang både i nuet och för framtiden.

***

Jag vill vara en del av något viktigt, vilket barnen är, samt hitta nya tankesätt och idéer.

Några beskrev egna erfarenheter av att som barn ha mött en extra vuxen som blev betydelsefull. Denna form av relation till en extra vuxen anses vara värdefull och ge drivkraft i det fortsatta livet.

Som liten uppskattade jag själv att ha andra vuxna [...] att umgås med, då jag hade två äldre kusiner som ibland tog med mig för att gå på bio, café eller utflykt.

Även vikten av att inge barn inspiration och hopp om framtiden betonades i intresseanmälningarna. En önskan om att stimulera barn till att våga söka till högre studier beskrevs också.

Alla barn ska veta att de kan bli vad de vill så länge de kämpar, och jag ser detta som ett fantastiskt sätt att få inspirera barn.

***

Förhoppningsvis kan detta vara en anledning till att fler elever söker till högskolan i framtiden och vi kan fortsätta vara en förebild för dem.

Det går att utläsa att studenterna har ett genuint intresse för barn och deras situation, då önskemål om att lära känna barnet, bygga en relation till det och följa dess utveckling lyftes fram.

Jag skulle tycka att det vore superfint att få lära känna ett barn som man får följa ett tag, bygga upp en relation med, prata om framtiden med och se hur det utvecklas.

Mentorskapets mångfacetterade lärprocesser

Det har varit en stolthet, ett betydelsefullt projekt. Klasskamraterna frågade mycket och jag kände att jag var med i något väldigt viktigt.

Under fokusgruppsintervjun framkommer såväl delade som unika erfarenheter. En gemensam erfarenhet är att mentorskapet har bidragit till olika former av lärande, inte minst ett ömsesidigt sådant.

Det är inte bara ett livslångt lärande, det handlar om perspektiv, utbyte och ömsinnet.

***

Vi har lika mycket att lära oss från varandra.

Studenterna lyfter också att mentorskapet har varit kreativt och stimulerat den egna fantasin, vilket anses ha bidragit till att deras syn på barn har förändrats.

Barnet får växa av egentiden med en vuxen och jag får inte bara kunskap utan även en levande fantasi.

***

Det jag tycker har varit jättebetydelsefullt är att man inte ser barn ur samma perspektiv efter detta projekt.

Flera studenter lyfter kopplingen mellan erfarenheterna från mentorskapet och studierna på Högskolan Väst. Beskrivningar av hur dessa erfarenheter av praktiskt görande som mentor kan berika de teoretiska kunskaperna och vice versa är vanliga.

Under utbildningens första år har det handlat om samtal. Hur pratar man, hur får man människor att öppna upp sig, hur sätter man sig in i andra människors sits oberoende av ålder? Jag har kunnat använda min utbildning för att prata med mitt barn, fast barnet inte är vuxen. [Det] har varit en träning och jag har lärt mig mycket av det. Jag märkte när jag ställde fel frågor.

En student lyfter tankar om vilken nytta erfarenheterna från mentorskapet kan ge i kommande yrkesliv:

Jag vill jobba inom socialtjänsten och kommer att möta barn. Jag kommer att behöva tänka för att kunna möta barnen och deras föräldrar på deras sätt, det krävs lite från mig...

En student beskriver att mentorskapet varit ”jätteroligt och väldigt belönande”. Även att ha gett närvaro och till ett barn av beskrivs som *belönande*, och begreppet återkommer som en viktig del av att vara mentor.

... hur belönande det är att lyssna på ett barn och ge barnet all uppmärksamhet. Vuxna har [ofta] inte tid att ställa följdfrågor, men det är belönande att hänga kvar och utforska.

En stor del av mentorskapet beskrivs som att vara en extra vuxen i barnets liv och studenterna menar att det

är viktigt att ge barnen sin uppmärksamhet och ta deras funderingar på allvar.

Det finns en stor önskan hos barnen att bli sedda och få full uppmärksamhet från vuxenvärlden, och det föreligger ett behov av att reflektera över saker och ting i livet.

Att ha fått förmånen att få inblick i andra familjekonstellationer och kulturer beskrivs ha gett nya erfarenheter, en del utmanande. Flera studenter berättar att de har ställts inför en omvärdering av sina föreställningar gällande hur barns levnadsförhållanden kan se ut.

Jag har lärt mig väldigt mycket, det finns mycket fint att se [...] Nu har jag varit och sett skolan, och det finns så mycket fint att ta med sig som jag inte hade en aning om.

***

Det är en ganska stor utmaning [...] att förstå att som det är för mig är det inte för alla andra. När man märker det på små grejor får man perspektiv på andras liv, liksom.

***

Den bild av Kronogården jag haft har förändrats. Inget stämmer med det jag hört.

***

Det jag tar med mig är mer kunskap och förståelse om kulturskillnader. Det finns mycket att lära sig...

Högskolan Väst/Andreas Borg

Hela verksamheten bygger på att mentorerna tillsammans med barnen fattar beslut om när, hur och var de ska träffas.

Flera studenter beskriver att de har fått chans att reflektera över livet på ett annat sätt när de har fått hantera djupa funderingar från barnen, vilket har varit både utvecklande och utmanande.

Jag tycker att projektet verkligen har fått mig att tänka och reflektera i nya banor. Projektet gör verkligen att livet i stort ifrågasätts. Idag kom frågan: "Hur känns det att vara vuxen?" Svårt att svara på.

Att kombinera mentorskap och studier samt pandemins påverkan

Majoriteten av studenterna upplever att det har fungerat bra att kombinera mentorskapet med studierna. Att vara mentor beskrivs inte ha tagit för mycket tid från studier eller privatliv, särskilt inte då restriktionerna kring pandemin har isolerat studenterna i övrigt.

Inga problem att kombinera. Vi är så mycket hemma, det är gott komma ut.

Hela verksamheten bygger på att mentorerna tillsammans med barnen fattar beslut om när, hur och var de ska träffas. Det framkommer att just denna frihet har inneburit ett handlingsutrymme i mentorskapet. Studenterna har hittat olika lösningar för att kunna träffa barnen även om de har haft mycket med sina studier.

Inget problem, ramen är ju väldigt fri. De egna ambitionerna är höga, vi vill träffas ofta, men nu har de [familjen] varit sjuka och det är tråkigt att vi inte har kunnat träffas så mycket som jag ville.

***

... vissa perioder har vi försökt träffas på helger i stället.

Pandemin har dock orsakat en del svårigheter för de studenter som bor på annan ort, då distansundervisningen har gjort att de inte har varit på plats i Trollhättan. Smittorisken har också begränsat möjligheterna att åka kollektivt.

Lite svårigheter, för jag bor i Göteborg. Jag har ingen egen bil och det är lite jobbigt att behöva åka fram och tillbaka. Vi har mest setts på helger, när jag haft tillgång till bil.

Även rekommendationer vid förkylningssymtom har påverkat i vilken omfattning mentorer och barn har kunnat träffas. För att hålla kontinuerlig kontakt trots sjukdom har de använt digitala verktyg som sms och Snapchat.

Under november månad var jag sjuk en gång när vi skulle ses och nästa gång var barnet sjukt. Vi hade sms-kontakt under tiden och jag är glad att vi åtminstone har ett sätt att kommunicera på i dessa tider. Barnet skriver relativt ofta och till synes utan speciell anledning, så kontakten är viktig.

Pandemin har också begränsat utbudet av aktiviteter, vilket har skapat osäkerhet och ibland en känsla av otillräcklighet.

Jag har kollat alla möjliga alternativ på olika anpassade aktiviteter. Jag vill så mycket, och det känns lite frustrerande.

***

Det har fått mig att känna att jag inte gör tillräckligt. Det finns så många möjligheter i projektet [...] men så tar vi en promenad runt barnets skola när vi borde ha kunnat göra vad som helst. Det har varit det jobbiga, mina egna orosmoment, men det positiva har absolut övervägt.

Några lyfter problemet med att de inte har kunnat vara på högskolan tillsammans med barnen och visa dem vilka möjligheter som finns.

... vad är huvudsyftet? Att uppmuntra barnen att söka till högre studier. Men nu känns det inte som att vi har kunnat visa skolan, vara på högskolan naturligt och göra aktiviteter där.

Flera studenter beskriver att även barnen har påverkats av pandemins begränsningar. Några lyfter situationer med besvikna barn som i sin tur har skapat frustration och maktlöshet hos dem själva.

Jag och studievägledaren har haft telefonkontakt, och genom henne har jag fått prata med mitt mentorsbarn. Barnet var så ledset att det inte kunde prata. Jag hörde att barnet grät och kände att det var svårt att hålla ihop det själv. Jag fick prata, trösta, lugna och förklara varför vi inte har kunnat ses. Känslan av besvikelse grundade sig dels i att jag som mentor varit hemma med sjuka barn, dels i att barnet hört andra barn berätta om sina upplevelser med sina mentorer.

Att inte heller mentorerna sinsemellan har kunnat träffas i den omfattning de önskat är också en besvikelse för många.

Jag gick med bland annat för att lära känna andra på Högskolan, men det gick ju inte så bra, för vi har bara setts via Zoom.

***

Det hade varit mycket roligare om vi lärt känna varandra mer och träffats live.

Mötet med barnen

Vid frågor om hur det har varit att möta och bygga en relation till ett barn har studenterna mycket att berätta. Berättelserna handlar om relationens betydelse, emotionella erfarenheter och glädjen över att bli bekräftad. Även berättelser om att vara en extra vuxen, kontakten med vårdnadshavare och att en dag ställas inför det svåra i att säga hej då till varandra förekommer.

Relationens betydelse

Många studenter beskriver att de hade en föreställning om att det skulle vara enkelt och okomplicerat att en bygga relation till ett barn, men att det inte alls var som de tänkte sig det.

Verkligen inte! Jag förväntade mig inte några hinder, utan att vi skulle klicka direkt som om vi hade känt varandra i flera år. Jag trodde att det är så barn är.

***

Jag gick in med en förenklad bild av hur barn är, att vi skulle kunna prata om vad som helst och att det skulle bli jättekul, men hade glömt att vissa barn är blyga. Att man inte bara hittar på något, pratar och är bästa vänner. Det var lite mer utmanande än vad jag trodde.

Att som mentor ansvara för att skapa en relation kräver tid och engagemang och studenterna beskriver att relationerna med barnen har utvecklats och fördjupats under mentorsåret. Relationsbyggandet har dock tagit olika lång tid och krävt olika förhållningssätt.

För mig tog det kanske tre–fyra månader innan min elev började öppna upp sig för mig.

***

Jag upplevde att mentorsbarnet inte alls var lika blygt senare som i början. Jag kände att vi kom allt närmre varandra.

***

Det var svårt i början, men blev bra i slutändan.

Studenterna ger många exempel på vad som var svårt vid deras första möten och beskriver att svårigheterna

ledde till att de kände osäkerhet över sin egen förmåga att bygga relation till barnet.

Det var inte så kul i början. ”Vad gör jag för fel?”

***

I de specifika mötena var det svårt att få till en konversation och jag kände mig osäker på om barnet ville prata om saker eller inte.

***

I mötet med barnet har det varit svårt att veta... Ska jag ligga på ännu mer? Ska jag ställa fler frågor? Eller är det jobbigt att jag ställer en massa frågor?

***

Sedan en massa andra utmaningar som att barnet har varit tyst, men det är nog det största. Det blir en utmaning för en själv, i huvudet på något sätt.

***

Mest utmanande för mig har varit att komma nära barnet och få i gång en meningsfull konversation som barnet tycker om. Vi har mest pratat om ytliga saker som: ”Hur tyckte du bowlingen gick?” Det var svårt att få barnet att öppna sig.

Flertalet av studenterna uppger trots allt att deras förväntningar på uppdraget till stora delar har stämt med hur det blev, även om en del hade väntat sig att matchningen mellan barn och mentor skulle bygga på gemensamma intressen.

Upplevelsen med barnen har absolut stämt med mina förväntningar.

***

Arbetet med barnet har stämt, men jag trodde att matchningen skulle stämma bättre och att vi skulle ha mer gemensamt...

Emotionella erfarenheter

Under mentorsåret har det väckts olika känslor hos mentorerna, inte sällan i samband med att barnen på olika sätt har visat ökat förtroende för dem.

Barnet lät mig till och med hjälpa till att knäppa jackan och ta på luvan. Det gjorde mig varm, då barnet var väldigt distanserande i börja.

***

Jag blir varm av att se att barnet hittar bra i min lägenhet och inte betar sig lika mycket som en gäst längre.

***

Det gensvaret var jag inte beredd på: med ett leende slängde sig mitt barn runt min midja och jag mottog den varmaste kramen jag någonsin fått.

***

Den egna upplevelsen av mötet mellan mig och barnet var omvälvande och svår att beskriva med ord.

Även mer eller mindre subtila signaler har gjort avtryck hos studenterna.

Ansiktsuttrycket och att barnet såg så stolt ut gjorde mig varm i hela kroppen.

***

Det som varit tillfredsställande och glädjande för mig är de gånger då barnet bara skinit upp eller inte uppträtt på ett lika blygt sätt. Det har varit ljuspunkterna, för barnet är försiktigt och pratar inte så mycket. De gånger barnet pladdrat på har mitt hjärta lysts upp.

***

Det var ett trött barn jag körde hem, efter många nya intryck men också mycket uppmärksamhet. Att möta barnets blick var ovärderligt.

Flera studenter vittnar om att de har sett händelser eller situationer väcka såväl positiva som negativa känslor

hos barnen, vilket i sin tur har väckt såväl känslor som minnen hos dem.

Att barnet började gråta av glädje när vi åt på McDonalds, den tacksamheten över små saker tar jag med mig hela livet. Barnets tacksamhet och hur barnet uttrycker sig kommer jag att ta med mig.

***

Man har glömt hur det är att vara barn och hur de kan påverkas och må dåligt. Att behöva passa in för att vara omtyckt...

***

Jag har insett att barn har problem, att de kan ha ångest och vara ledsna. Någon kanske har sagt något elakt, och så bär de på det.

Glädjen över att få bekräftelse som mentor
Studenterna lyfter också fram hur viktigt det har varit att själv känna sig betydelsefull och få bekräftelse, både direkt från barnet och från andra i barnets närhet.

Jag kunde få barnet att skratta och ha kul, trots trauma. Då kändes det som att "oj, jag gör ju någonting, jag betyder något för barnet".

***

När barnet kontaktade mig och frågade "När ska vi göra något?", då kände jag: "Va? Gillar du mig? Vill du gå ut med mig?"

Det som varit tillfredsställande och glädjande för mig är de gånger då barnet bara skinit upp eller inte uppträtt på ett lika blygt sätt. Det har varit ljuspunkterna...

***

När jag hämtade barnen på skolan kom en fröken fram och hälsade. Hon bekräftade att barnen var mycket nöjda med mentorskapet och de aktiviteter vi gjort. Trots att jag såg hur nöjda barnen var, var det skönt att få bekräftat av en vuxen i deras närhet hur viktigt projektet är och att jag/vi gör skillnad.

I takt med att relationerna fördjupats har studenterna blivit tryggare i mentorsrollen, mycket tack vare barnens och andras bekräftelse.

Vi behövde inte göra så mycket, jag behövde inte kämpa så mycket. Det var som om barnet kände på sig att jag försökte, och då blev jag jätteglad...

En extra vuxen

Studenterna upplever att det finns behov av att ha en extra vuxen att prata med, då barnen har haft många funderingar och tankar som de känt ett behov av att lyfta fram. Under året har det därför visat sig vara viktigt att visa genuint intresse för barnen, att ställa frågor och att vänta in deras initiativ.

När jag började gå ut med barnet började det öppna upp sig mer och vara bekvämt med att berätta hur det känns. På så sätt kunde jag förstå och sätta mig in i barnets situation.

Studenterna har funderat på vad barnen fått ut av deras möten och beskriver värdet av att ha en extra vuxen på olika sätt. Ansvaret att få vara en extra vuxen har haft olika betydelse för dem, men flera lyfter viljan att vara närvarande för ett barn.

Jag hoppas att barnet har känt sig uppmärksammat, att jag har varit nyfiken och [visat] att barnets tankar är värdefulla...

***

Barnet har mig när barnet behöver mig, jag finns där.

***

Jag tror att det barnet har fått ut är en vän.

Utöver att vara en närvarande vuxen hoppas studenterna att de har haft positiv inverkan på barnens självförtroende och gett dem verktyg som de kan använda för att hantera svåra situationer.

Jag tror att barnet har fått lite självförtroende. Jag hoppas det, för jag har försökt boosta. Barnet kan så mycket mer än det tror!

***

Jag har försökt hjälpa barnet att inte påverkas av människor som försöker hetsa det och i stället lugna ner sig.

Kontakt med vårdnadshavare

Kontakten med barnens vårdnadshavare beskrivs ha fungerat övervägande bra. Bemötandet anses ha varit fint och flera studenter beskriver att vårdnadshavare har visat förtroende för dem och varit glada att de träffat deras barn.

Mamman är mycket trevlig i sin kontakt med mig.

***

Mamman är mycket positiv till att barnen hänger med mig.

Några studenter lyfter också att de har haft kontakt med flera i barnens familj.

Det var barnets pappa som lämnade barnet hos mig och det var första gången jag träffar honom, vilket var trevligt.

***

Hemma hos barnet hälsar jag på syskonen och mamman.

En del studenter beskriver att de har blivit hembjudna till vårdnadshavare och barn. Det har uppfattats positivt, men ändå gjort att de har behövt reflektera över balansgången mellan närhet och distans till barnets privata sfär samt risken att göra barnet besviket. Några tar upp avvägningar de har ställts inför.

Jag lämnade barnen på skolan igen och mamman bjöd in mig på kaffe.

***

Barnet vill mycket gärna att jag kommer på födelsedagskalas i helgen. Jag tycker att det är jättekul att bli bjuden, men jag kan tyvärr inte eftersom jag ska på ett annat kalas...

***

Jag vet inte hur man ska göra med sådana inbjudningar. Avväga själv eller helt avstå? Jag vet inte om det var bara vårdnadshavaren och jag som skulle äta eller om barnen skulle vara med.

Några studenter har fått anpassa kommunikationen med vårdnadshavare för att göra sig förstådda. I de fall där vårdnadshavare inte har kunnat svenska har de fått tolkhjälp av skolans personal. Dock anses språksvårigheterna av de flesta endast ha varit ett mindre problem i början av mentorsåret, då det över tid har utvecklats olika sätt att kommunicera.

Det är lite svårt att kommunicera på grund av språkförbistringarna, men vi gör alla vårt bästa med god vilja.

Vid några tillfällen har det varit svårt för studenterna att planera möten och aktiviteter. Exempelvis har vårdnadshavare inte alltid svarat i telefon och någon har bytt mobilnummer utan att meddela mentorn. En student reflekterar över om orsaken till att det har varit svårt att nå vårdnadshavare kan vara språket:

*Angående att barnets mamma inte svarar ...
Jag ska ta upp det med studievägledaren, det kan vara en språkbarriär.*

När mentorsåret tar slut

I samband med att Näktergalens första mentorsår avslutades arrangerades en ceremoni. Avslutningsceremonin fick på grund av pandemin hållas utomhus, på Kronans skolgård. Innebörden av situationen väckte blandade känslor hos såväl studenter som barn. För en del kom avslutet naturligt medan det för andra var svårare.

Jag kan lämna barnet, det kommer att klara sig fint. Det har verkligen vuxit under det år jag har fått lära känna barnet. Barnet behöver inte mig längre, det känns klart.

***

Avslutningsceremonin var bitterljuv, det var en väldigt fin stund vi hade. Barnet var fullt av energi och verkade så glatt, pratglatt som det inte brukar vara. Det berättade till och med hemlisar som det aldrig hade gjort förut. Det kändes fantastiskt, jättekul men också sorgligt. Jag var väldigt ledsen, men det kändes roligt också.

***

Barnet tyckte att det var tråkigt, så vi bestämde oss för att göra en sista aktivitet som ett avsked...

Under mentorsåret har mentorerna fått utbildning och handledning i hur de kan förbereda sig och barnet på att relationen ska avslutas när uppdraget är slut. Studenterna beskriver både barnens och sina egna funderingar kring att avslutet närmar sig och det framkommer ett behov av att förbereda separationen.

Vi pratar om att mentorsåret snart är slut och hur kontakten kommer att se ut efter det.

***

Barnen frågar ofta om hur många gånger till vi ska ses.

Flera studenter reflekterar över hur relationen till barnet kommer att se ut efter mentorsuppdragets slut. Några lyfter att det tänker fortsätta träffas och de flesta kan tänka sig att finnas kvar för barnet om barnet vill, men att det ska vara utifrån barnets initiativ.

Tänker en hel del på avslut eller om jag ska fortsätta träffa barnen efter maj. Vad är möjligt? Vilket behov finns? Hur skulle ramarna se ut?

***

Vi ska ses igen, sedan får vi se hur det ser ut till hösten. Har de behov av att träffa mig är det klart att vi ses, men jag vet inte hur framtiden ser ut.

Några vill ses igen på grund av att pandemin har hindrat dem att träffas kontinuerligt under året och en student uttrycker ett behov av fler tillfällen då sjukdom har lett till att möten blivit inställda.

Vi ska fortsätta träffas, jag känner att jag måste ta igen.

***

Det var inget avslut, för barnet var sjukt. Två träffar till är bestämda.

Barnen berättar

Hur har det varit att ha en mentor?

Samtliga barn besvarar den inledande frågan om hur det har varit att ha en mentor på ett positivt sätt, ofta förstärkt med ett leende eller ett skratt. ”Det har varit jättebra”, ”vi har haft kul”, ”roligt” och ”bra, min mentor är snäll” är några exempel på utlåtanden. På följdfrågor om vad som har varit bra svarar många att deras mentor ”är snäll”, ”är skojig” eller ”ville göra roliga saker”.

Många barn berättar att de varit ute på olika aktiviteter med sin mentor, men berättelserna vittnar om att nöjdheten inte i första hand handlar om valet av aktivitet. Det betydelsefulla verkar snarare vara att barnet och mentorn har varit tillsammans.

Det var typ roligt att träffa henne och att vi gick till massor av ställen.

***

Det har varit bra och vi har gjort massor av saker tillsammans.

***

Det har varit bra att vi har gått ut ganska mycket.

***

På mentorsårets kickoff bjöds det på underhållning...

Att vi har varit tillsammans ute och gjort olika saker.

***

Det var jätteroligt och jättebra. Vi gjorde massor av aktiviteter, skojade med varandra och åkte runt med bil.

Vad har du och din mentor gjort tillsammans?

Under intervjuerna framkommer att barnen tillsammans med sin mentor har tagit del av såväl organiserade som oorganiserade aktiviteter både inomhus och utomhus. Några av barnen berättar att de har blivit hembjudna till mentorn, vilket lyfts fram som både spännande och roligt.

Exempel på inomhusaktiviteter är besök på Innovatum, Hop N Pop trampolinpark, bowlinghall, bad, café och restaurang. Men främst tar barnen upp olika utomhusaktiviteter, vilket med stor sannolikhet beror på att stora delar av samhället har varit stängt på grund av pandemin. Exempelvis har de haft picknick, åkt skridskor och pulka, besökt lekparker, gått promenader, lekt kurragömma samt träffat andra mentorer och barn och grillat korv.

Vissa aktiviteter har flera barn inte tidigare provat på. Det kan ha varit att åka skridskor eller skidor, göra en egen ansiktsmask, besöka Hop N Pop eller gå på restaurang.

Vem har bestämt vad ni skulle göra?

Det framkommer tydligt i barnens berättelser att barn och mentorer har planerat aktiviteterna tillsammans. Barnen berättar att de ibland hade en egen idé om vad de ville göra och ibland hade mentorn ett förslag.

V: När ni skulle hitta på saker, vem var det som bestämde då?

B: Ibland hon, ibland jag. För jag hade inga idéer om vad vi skulle göra.

V: Nej, och då fick hon bestämma?

B: Ja.

V: Men om du hade en idé så försökte mentorn fixa det?

B: Ja.

Vad var det bästa med att ha en mentor? Och vad var inte så bra?

Svaren på frågan om vad som har varit det bästa med att ha en mentor rör såväl konkreta aktiviteter de genomfört under året som hur relationen till mentorn har varit. Ofta beskrivs mentorerna som ”snälla”, ”roliga”

V = verksamhetsledare/intervjuare
B = barn

och ”skojiga”, men de sägs också vara en person som ”lyssnar på mig”.

V: Vad har varit det allra bästa då?

B: Jag tror gokart. [ler]

V: [skrattar] Okej, det är ju häftigt.

***

V: Vad är det bästa med att du har haft en mentor?

B: Att jag har gjort roliga saker med henne... och träffat en ny person som jag har haft roligt med.

***

V: Vad är det allra bästa med att ha haft en mentor?

B: Det har varit bra. Mentorn är snäll mot mig. Och jag har kunnat önska mig mycket och mentorn har lyssnat på mig, väldigt mycket.

Flera barn lyfter fram att det har varit ”roligt” att träffa mentorn och att man ”kan ha roligt” med sin mentor. Barnen benämner det roliga med ord som att mentorn varit ”skojig” eller ”velat leka”. Här berättar ett av barnen om när de lekt kurrageömma:

V: Vad är det som har varit allra roligast med din mentor?

B: Skojar så mycket.

V: Att hon skojar mycket?

B: [nickar]

V: Vad är det roligaste ni har gjort då?

B: Lurat henne faktiskt. [skrattar]

V: Okej. [skrattar] Skojade du med henne?

B: Ja. [ler]

V: Hur gör man när man lurar sin mentor?

B: [berättar hur kurrageömmaleken gick till]

På frågan om det finns något som inte har varit bra svarar alla barnen spontant med formuleringar som ”nej, vi hade roligt hela tiden” och ”nej ingenting, allt var bra”. Däremot framkommer mindre bra erfarenheter och även önskemål om förändring vid andra tillfällen under intervjuerna, se rubriken **Barnens tips och reflektioner**.

Hur var första mötet med mentorn?

I ett försök att fånga barnens erfarenheter även från mentorsårets första tid ombeds varje barn berätta om sitt första möte med sin mentor. I oktober 2020 möttes barn, mentorer och vårdnadshavare för första gången på en kickoff, vilket barnen minns mycket väl. De beskriver att det var ”lite nervöst” och ”pirrigt men roligt” att få träffa sin mentor. Barnen berättar vidare att den

första ”pirrigheten” efter ett tag ersattes av en mer trygg känsla.

V: Kommer du ihåg hur det var när du träffade din mentor första gången? När vi var på högskolan och hade trollkarl och käkade pannkakor och så?

B: Ja.

V: Hur var det?

B: Det var... jag var typ nervös.

V: Du var nervös då?

B: Hm.

V: Är du nervös när du träffar din mentor idag?

B: Nej. [skakar på huvudet]

***

V: Kommer du ihåg hur det kändes när du träffade din mentor första gången?

B: Det kändes typ som lite skämmigt och stelt och sådana grejer.

V: Hm.

B: Men sedan fick jag lära känna henne lite mer, och nu känns det som om jag har känt henne i flera år.

V: Så nu är det inte pirrigt längre? Nu känner du henne?

B: Ja. [ler]

Hur har andra barn reagerat på att du har haft en mentor?

Flera av barnen berättar att de har haft nyfikna klasskamrater som frågat hur det är att ha en mentor och hur man gör ”för att få en själv”. Således verkar det ha funnits ett intresse hos fler barn att vara med i Näktergalen.

Jag har sagt att man får göra roliga saker med den och så. De sa: ”Vi vill också ha en mentor!” [skrattar]

***

Det är många från klassen som vill ha en mentor.

***

De ville börja själva.

Flera barn tror att deras klasskamrater har varit lite ”avundsjuka” på att de har haft en mentor. De tror att det beror dels på de aktiviteter som mentorer och barn har genomfört, dels på att träffarna med mentorn har brutit en vardag som ibland är lite ”tråkig”.

De vill ha en mentor för att de ibland har tråkigt, på samma sätt som jag. De gör ingenting, de går ut med vänner och sådant där, bara. Samma saker jämt.

Ett barn berättar att mötena med mentorn har prioriterats högre än kompisarna.

Ja, jag brukar ju lämna dem. Jag och min mentor skriver på Messenger och säger typ "vad vi ska göra?" och vilken tid och vilken dag, du vet. Jag brukar vara ute med mina vänner på fritiden, sedan så lämnar jag dem bara och går och gör aktiviteter med min mentor.

Samtliga barn skulle rekommendera klasskamrater att delta i Näktergalens verksamhet. Under intervjuerna berättar de vad de skulle uppge för anledningar: För att "de är bra", "det är roligt" och mentorn "gör roliga saker med dig".

Har du och din mentor träffats lagom ofta?

Bara ett barn anser att träffarna med mentorn har varit lagom många. Övriga önskar att de hade fått träffa sin mentor oftare än de överenskomna två-tre gångerna per månad. Minst en gång i veckan sägs vara önskvärt, men helst två eller tre gånger. Två barn säger att de gärna hade träffat sin mentor varje dag. Ingen anger att träffarna har varit för många.

Många barn förstår att träffarna inte har kunnat vara mer frekventa på grund av pandemins restriktioner gällande bland annat sjukdomssymtom. Två barn ger uttryck för besvikelse över att deras mentor inte har träffat dem tillräckligt många gånger. Ett av dem är införstått med att det beror på att mentorn har varit sjuk, men är ändå besviken. Det andra barnet vet inte vad det har berott på när mentorn har ställt in träffar eller inte hört av sig. Det säger sig ha mött sin mentor knappt en gång i månaden och vet att det inte är lika hur ofta som de andra barnen har träffat sina mentorer.

Hur kändes det att säga hej då?

Sammantaget visar barnens berättelser att det har varit svårt att säga hej då till mentorerna. Barnen visar både med kroppsspråk och med ord att de är berörda av att mentorsåret har tagit slut. Frågan om hur det kändes att säga hej då till mentorn besvaras med uttryck som "lite ledsen", "lite tråkigt", "det är sorgligt", "det känns konstigt" och "man vill typ vara med henne hela tiden".

Många av barnen berättar att de kommer att sakna sin mentor och att de önskar att de kunde få fortsätta träffas. Under intervjuerna frågar några barn om det finns möjlighet att fortsätta träffa mentorn, och ett barn visar också intresse för att vara med nästa mentorsår.

B: *Kan man få en mentor igen?*

V: *Man kan söka igen.*

B: *[ler]*

V: *Men då blir det inte [NN], utan en annan mentor.*

B: *Man måste ha en annan?*

V: *Ja, för [NN] kommer inte att vara mentor nästa år. Då kommer det andra som läser på högskolan.*

B: *Jaha.*

V: *Då skulle du få lära känna en ny person. Hur skulle det vara, tror du?*

B: *Bra.*

En del barn har kommit överens med sin mentor om att ha fortsatt kontakt och kanske träffas någon gång ibland.

Barnens kännedom om sin mentors studier

Alla barn utom ett vet att deras mentor läser en högre utbildning, men däremot kan ingen riktigt redogöra för vad det är för utbildning eller inom vilket ämne. Under intervjuerna svarar några av barnen direkt jakande på frågan om de ska läsa på högskolan när de blir äldre, och några säger att de "tror det". Svaren "varför inte?" och "kanske, vem vet?" förekommer också.

Barnens tips och reflektioner

Intervjuerna avslutas med öppna frågeställningar med syfte att fånga om barnen har något mer att berätta eller har tankar och idéer som verksamheten kan dra nytta av. Verksamheten får då fem tips och reflektioner att ta med sig till nästa år.

1. Mentorerna måste hålla vad de lovat

Två av barnen ger uttryck för besvikelse grundad i upplevelsen av dels att ha träffat sin mentor alldeles för sällan, dels att mentorn inte har hållit vad som utlovats.

Min mentor har lovat att vi ska gå ut, men kommer sedan inte.

Barnen tycker att de har träffat sina respektive mentorer för lite under mentorsåret och är medvetna om att de andra barnen har träffat sin mentor oftare. Ett av barnen förstärker frustrationen genom att tillägga:

... jag menar, man ska inte sitta en månad och vänta!

Ett av barnen visar förståelse för att restriktionerna kring pandemin har bidragit till att träffarna blivit

...och pannkakor!

mycket glesa eller ställts in genom att säga ”min mentor var alltid sjuk”.

2. Det borde finnas mentorer i reserv

Några månader in i mentorsåret avslutade en av mentorerna sitt uppdrag av personliga skäl. Barnet blev noggrant informerat och senare hade mentorn även ett avslutande möte med barnet. I samband med intervjuerna som ligger till grund för utvärderingen önskar detta barn vara med och berätta om sina tankar. Det förstår att mentorn var tvungen att avbryta sitt uppdrag, men säger sig också ha blivit ledset och föreslår att det ska finnas mentorer i reserv utifall man som barn blir av med sin mentor under mentorsåret. Barnet uttrycker via tolk avsaknaden av en mentor genom att säga:

Jag vill se nya platser. Och att jag inte kan svenska... det är bra att prata med någon för att träna på språket. Det blir en social integration.

Även ett av de barn som uttrycker besvikelse över att inte ha träffat sin mentor tillräckligt ofta (se rubriken **Mentorerna måste hålla vad de lovat**) ger uttryck för en önskan om att ha fått en ny mentor, alternativt fått en till, under mentorsåret.

3. Fortsätt med Näktergalen!

De flesta av barnen ger uttryck för att de är nöjda med verksamheten och tycker att det är viktigt att högskolan fortsätter med Näktergalen.

V: *Vi ska ju fortsätta med Näktergalen, så nu till hösten kommer det nya elever och nya mentorer. Är det något du tycker att vi behöver veta så att vi kan göra detta bättre och bättre?*

B: *Ni ska fortsätta?*

V: *Ja, vi ska fortsätta.*

B: *[nickar]*

V: *Är det något vi ska ändra på, tycker du?*

B: *Nej.*

V: *Det var väldigt fint och snällt sagt. Det låter som om du är rätt nöjd med hur det har varit för dig?*

B: *Ja. [nickar och ler]*

***

V: *Är det något annat du tänker på som du vill berätta?*

B: *Nej. Allt var bra, bara.*

V: *Du tycker att det har varit bra? Tycker du att vi ska fortsätta med Näktergalen?*

B: *Ja. [låter bestämd] Och jag önskar att jag får vara med igen.*

***

V: *Vi ska ju fortsätta att jobba med Näktergalen, så det kommer vara nya barn som får mentorer till hösten. Är det någonting som du tycker är viktigt för oss att tänka på?*

B: *Att göra om Näktergalen, faktiskt.*

V: *Att vi ska fortsätta med det?*

B: *Ja.*

4. Mentorerna ska vara sig själva

Ett intressant tips som framkommer i samband med frågan om det finns något barnet tycker är viktigt inför nästa uppstart av Näktergalen är att mentorerna ska vara sig själva.

V: Är det någonting du tycker är viktigt för oss att veta när vi börjar nästa år med det här? Något vi ska säga till de som blir mentorer?

B: Att de ska vara sig själva.

V: Hm, vad bra. Tycker du att din mentor har varit det?

B: Ja.

V: Att man ska vara sig själv? Vilken klok och fin tanke.

B: [nickar]

5. Önskemål om att få en mentor igen eller att syskon ska få en mentor

Några av barnen frågar under intervjuerna om de kan få ha kvar sin mentor ett år till eller få en ny mentor till nästa år. Det finns också barn som förhör sig om deras småsyskon kan få ta del av mentorsprogrammet.

Jag önskar att min lillebror får en mentor.

Barnen informeras därför om hur man gör för att anmäla sitt intresse för Näktergalen.

Skolpersonalen berättar

Under avslutningsceremonin och i skriftliga reflektioner lyfter lärare och annan skolpersonal fram betydelsefulla aspekter av barnens deltagande i Näktergalen. En person säger helt enkelt att det har varit ”magiskt” för barnen. Andra exempel är:

För de enskilda eleverna har det varit oerhört betydelsefullt. De gånger de ska träffa sina mentorer har det strålat glädje ur varje por på de här eleverna.

***

Jag vill framför allt lyfta en upplevelse om en elev som har varit i Sverige en kortare tid. Eleven har haft stora svårigheter att lära sig svenska (och andra ämnen) och att interagera med andra. Dels tack vare kontakten med mentor från Näktergalen har eleven lyckats öppna upp och prata mer, och dessutom hittat vägen till biblioteket på högskolan där barn och mentor tillsammans studerar till prov, gör sina läxor och bara hänger. Det har varit en ”life changer” för eleven.

***

De har fått en bredare horisont och en ny kontakt... Kanske har några av eleverna fått en ny syn på vad livet kan ge och vara?

Det är bra för eleverna att se andra verkligheter och få andra betydelsefulla vuxna. Att bli påfyllda med nya aktiviteter som de kanske inte testat annars och vara utanför den vanliga arenan. En lärare beskriver även värdet av känna sig ”utvald till något speciellt” och en annan att elever ”glatt berättar om vad de har gjort tillsammans med sin mentor, att de varit på Hop N Pop, fikat, pratat och gjort roliga saker”.

För eleverna på Kronan är det en stor grej, en bra sak – något som har kraften att åstadkomma en positiv förändring i deras liv på lång sikt.

Skolpersonalen tycker att verksamheten är värdefull och att den ska fortsätta. En av lärarna avslutar utvärderingen med att skriva: ”Fortsätt, fortsätt, fortsätt.”

VERKSAMHETSLEDARNAS REFLEKTIONER

Att bygga båten samtidigt som den seglas har för oss fått en vidare betydelse under Näktergalens första mentorsår. Med en pandemi som följeslagare har förutsättningarna för att starta och driva en ny verksamhet ställts på sin spets. Samtidigt har det varit spännande att få vara en del av studenternas resa från ansökan till utvärdering av mentorsåret. Det är inte helt lätt att sammanfatta allt vi har varit med om tillsammans med alla de aktörer som på olika sätt har delat upplevelsen med oss.

Hur som helst är det med stor ödmjukhet och tacksamhet vi avslutar Näktergalens första mentorsår. Det har krävt många beslut, om allt från verksamhetens tonalitet till dess organisation. Att vara navet i verksamheten har inneburit hantering av många arbetsuppgifter samtidigt, blanda annat att rekrytera mentorer, medverka vid föräldramöten, samverka med skolans personal, starta upp styr- och referensgrupp, planera för handlednings- och utbildningstillfällen, författa viktiga dokument och inte minst marknadsföra verksamheten och söka sponsorer.

Studenterna sökte till Näktergalen av olika anled-

ningar, men den vanligaste var en önskan att engagera sig i något som är viktigt i samhället. Även en önskan om att få lära känna och få ett kunskapsutbyte med ett barn har varit en uttalad drivkraft.

Uppdraget som mentor är ansvarsfullt och studenternas föreställningar om att vara en extra vuxen, ge av sin tid och vara en inspirationskälla har visat sig stämma väl med verkligheten. Studenterna är stolta och känner att de har gjort något viktigt och betydelsefullt, och att det har varit belönande. De har känt ömsinhet och berikats av barnens färgstarka fantasi. Inte minst har barnens frågor gett upphov till både reflektioner och eftertanke hos studenterna. De har också fått viktiga lärdomar att ta med sig såväl under de fortsatta studierna som i ett framtida arbetsliv. Även insikten att teori och praktik inte går att förstå som två separata delar, att de hänger samman, lyfts av flera.

Flera studenter har fått erfara att det kan ta tid att bygga en relation till ett barn, men att det är värt alla ansträngningar när en tillitsfull relation mellan mentor och barn väl utvecklats. Det står klart att mentorsåret har inneburit emotionella erfarenheter för studen-

Flera studenter har fått erfara att det kan ta tid att bygga en relation till ett barn, men att det är värt alla ansträngningar när en tillitsfull relation mellan mentor och barn väl utvecklats.

terna – det *känns* att lära känna ett barn som efter en tid visar sin tillit.

Trots att pandemin har försvårat mentorskapet har den inte påverkat kärnan i Näktergalen. Det viktigaste, att mötas, har gått att genomföra. Däremot har restriktioner och sjukdomssymtom påverkat vilka aktiviteter som har kunnat genomföras. Minskade möjligheter att träffa barnen har ibland lett till en känsla av otillräcklighet hos mentorerna och digitala medier har blivit ett viktigt komplement. Mentorskapets upplägg anses ha gått att kombinera med studierna tack vare att mentorn, tillsammans med barnet, har planerat aktiviteterna. Att självständigt få organisera och planera mentorskapet är alltså en viktig förutsättning.

Barnen var förväntansfulla men tyckte också att det var lite nervöst första gången som de skulle möta sin mentor. Med ett leende på läpparna minns de hur spända de var. Senare under mentorsåret ville de helst träffa sin mentor oftare än de gjorde, kanske till och med varje dag. Det bästa med att ha en egen mentor anses vara att mentorn är snäll och skojig och, framför allt, lyssnar på barnet. Barnen tycker att de har gjort mycket kul, men det viktigaste har ändå varit att få träffa mentorn. Barnen uppskattar också att de tillsammans med mentorn har fått bestämma vad de ska hitta på.

Det går inte att ta miste på barnens stolthet över att ha haft en egen mentor. Klasskamrater och vänner har varit lite avundsjuka på dem och själva önskat sig en mentor. Bara att bryta en ibland ”tråkig vardag” genom att vara tillsammans med sin mentor har varit värdefullt. Även om barnen inte vet precis vad mentorn studerar till, vet de mycket väl att mentorns skola är

Högskolan Väst, en skola som de kanske kan tänka sig att gå på i framtiden.

Mentorskapet förpliktigar inte minst när det gäller att träffa barnet regelbundet och hålla överenskomelser. Det finns tyvärr barn som under detta första mentorsår har blivit ledsna och känt sig mindre prioriterade av sin mentor. Barnen är medvetna om hur ofta andra träffar sina mentorer, så de jämför. Pandemin har bidragit till att mentorer inte har kunnat träffa sina barn kontinuerligt, men det förklarar inte allt som barnen ger uttryck för.

Människor är olika rustade för avsked och separation. Att säga hej då var därför olika svårt för både barn och mentorer, och efter avslutningsceremonin har studenterna resonerat på olika sätt. De flesta menar att en eventuell fortsatt kontakt bygger på att barnet tar initiativ till den. Barnen är emotionellt påverkade när de berättar om hur det var att säga hej då till sin mentor. De beskriver sorgsenhet, saknad och en oförenlig känsla av att mentorsåret är slut samtidigt som de helst av allt vill fortsätta träffa sin mentor.

Personalen på barnens skola betonar värdet av mötet mellan barn och mentor. De berättar om positiva förändringar hos barnen och om att det har funnits en stor förväntan hos barnen inför mötena med mentorerna. De uppmuntrar därför starkt Näktergalens fortsatta verksamhet.

Vi var inte beredda på att fenomenet stolthet skulle växa fram så tydligt under utvärderingen. Studenterna är stolta över att de har varit mentorer och barnen är stolta över att de har blivit utvalda att få en mentor. Det är stort! I stoltheten finns genuinitet – för att verkligen mötas behöver vi våga vara oss själva.

REFERENSER

- Bakketeig, E.** (red.), **Backe-Hansen, E., Seeberg, M. L., Solberg, A. & Patras, J.** (2011). *Gjensidig trivsel, glede og læring – evaluering av mentorordningen "Nattergalen"*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA), rapport 26/2011.
- DuBois, D. L. & Silverthorn, N.** (2005). Natural Mentoring Relationships and Adolescent Health: Evidence From a National Study. *American Journal of Public Health*, 95(3).
- Erickson, L. D., McDonald, S. & Elder, G. H., jr.** (2009). Informal Mentors and Education: Complementary or Compensatory Resources? *Sociology of Education*, 82(4): 344–367.
- Gelis, J. F.** (2015). How an intervention project contributes to social inclusion of adolescents and young people of foreign origin. *Children and Youth Services Review*, 52:144–149.
- Grander, M.** (2009). *Lärande i mentorskap – en studie av lärandet i Malmö högskolas mentorsverksamhet i Näktergalen*. Magisteruppsats. Malmö: Malmö högskola.
- Grander, M. & Sild Lönroth, C.** (2011). *Mentorskap för barn och unga*. Malmö: Malmö högskola
- Högskolan Väst** (2021a). *Om oss*. Hämtad 2021-10-05 från <https://www.hv.se/om-oss>.
- Högskolan Väst** (2021b). *AIL och samverkan*. Hämtad 2021-10-05 från <https://www.hv.se/arbetsintegrerat-larande/om-arbetsintegrerat-larande/ail-och-samverkan>.
- Högskolan Väst** (2021c). *Universitetskanslersämbetets tematiska utvärdering av breddad rekrytering*. Hämtad 2021-10-05 <https://www.hv.se/globalassets/dokument/hogskolan-vast-sjalvvardering-breddad-rekrytering.pdf>.
- Karcher, M.** (2005). The effects of developmental mentoring and high school mentors' attendance on their younger mentees' self-esteem, social skills, and connectedness. *Psychology in the Schools*, 42(1):65–77.
- Lagergren, L.** (2020). *Näktergalen mentorsverksamhet – möten för växande*. Rapport. Malmö: Malmö universitet.
- Nilsson, H.** (2013). *Tre år med Näktergalsprojektet i Växjö*. Rapport. Växjö: Linnéuniversitetet.
- Perach** (2021). *Perach – a national program for social impact*. Hämtad 2021-10-05. <https://www.perach.org.il/Perach-a-National-program-for-social-impact>.
- Rubinstein Reich, L.** (2001). *Mentorsprojektet Näktergalen – möten mellan skolbarn och högskolestudenter*. Rapport. Malmö: Malmö högskola.
- Sánchez-Aragón, A. & Prieto-Flores, Ó.** (2021). Results of Mentoring in the Psychosocial Well-Being of Young Immigrants and Refugees in Spain. *Healthcare*, 9(1):13.
- Sild Lönroth, C.** (2013). *Mentorskapets effekter*. Rapport. Malmö: Malmö högskola.
- Sild Lönroth, C.** (2007). *Näktergalen – en knuff framåt*. Rapport. Malmö: Malmö högskola.
- Ström, A.** (2010). *Utvärdering av Projekt Näktergalen*. Rapport. Växjö: Institutet för lokal och regional demokrati.
- Universitetskanslersämbetet** (2021). *Regeringsuppdraget om breddad rekrytering igång*. Hämtad 2021-10-05 från <https://www.uka.se/om-oss/aktuellt/nyheter/2020-02-26-regeringsuppdraget-om-breddad-rekrytering-igang.html>.

Ett barns röst: ”Min mentor är snäll mot mig och mentorn har lyssnat på mig, väldigt mycket.”

En student sammanfattar: ”... mötet mellan mig och barnet var omvälvande och svårt att beskriva med ord.”

Näktergalen är en internationellt erkänd mentorsverksamhet som finns på universitet och högskolor runt om i världen. Sedan 2020 finns Näktergalen även på Högskolan Väst. Genom verksamheten får en elev och en student träffas och lära känna varandra under åtta månader. Mötena visar att både barn och mentorer lär sig något viktigt och unikt, att Näktergalen är ett fint komplement till akademiska studier och ger kunskap som inte går att läsa sig till. Det är helt i linje med Högskolan Västs grundtanke att kunskap och utveckling skapas bäst i mötet mellan akademi och omvärld.

En lärare uttrycker: ”De gånger de ska träffa sina mentorer har det strålat glädje ur varje por på de här eleverna.”

Näktergalen vid Högskolan Väst

www.hv.se/samverka-med-oss/sambarbeten-och-natverk/samverka-med-naktergalen

Näktergalen
Högskolan Väst

**Trollhättans
Stad**

**Länsförsäkringar
Älvsborg**

Ann Liss, Högskolan Väst
ann.liss@hv.se

Tanja Christensson, Högskolan Väst
tanja.christensson@hv.se